

ANADOLU
DİL VE EĞİTİM DERGİSİ
Anatolian Journal of Language and Education
(ANADEP/AJLE)

Geliş/Received: 26.04.2025 *Kabul/Accepted:* 20.12.2025
Makale Türü/Article Type: Derleme / Review

Eğitim Alanında Sosyal Ağ Konulu Tezlerin İncelenmesi: Sistematik Bir Derleme*

*Yasemin YEŞİLBAŞ ÖZENÇ***

ÖZ

Bu çalışmada, eğitim alanında sosyal ağ analizi temalı tezlerin sistematik bir derlemesini sunmak amaçlanmaktadır. Nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilen çalışmada, araştırmacı tarafından belirlenen ölçütler doğrultusunda Ulusal Tez Merkezi'nde yayımlanan 27 yüksek lisans ve doktora tezi incelenmiştir. Tezler; genel bilgiler, kurumsal bilgiler ve yöntemsel bilgiler olmak üzere üç bölümden oluşan Tez Değerlendirme Formu aracılığıyla analiz edilmiştir. Bulgular, tezlerin en yoğun olarak 2022 ve 2023 yıllarında yayımlandığını; 14'ünün yüksek lisans, 13'ünün doktora düzeyinde olduğunu ve büyük ölçüde Türkçe yazıldığını göstermektedir. Çalışmaların önemli bir kısmı Gazi Üniversitesinde gerçekleştirilmiş; anabilim dalı dağılımında ise Eğitim Bilimleri ön plana çıkmıştır. Tezlerde en sık kullanılan kavram “sosyal ağ analizi” olup, yöntemsel açıdan sosyal ağ analizi yaklaşımı ağırlık kazanmış; bunu nitel ve karma yöntem araştırmaları izlemiştir. Ancak, tezlerin yöntem bölümlerinde ayrıntılı raporlamaya yeterince yer verilmediği tespit edilmiştir. Veri toplama aracı olarak en çok yarı yapılandırılmış sosyal ağ görüşme formları, analizde ise UCINET programı tercih edilmiştir. Bulgulardan hareketle, gelecek araştırmalarda disiplinlerarası yaklaşımlara, geniş örneklemelere ve güçlü kuramsal temellere dayalı çalışmaların alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal ağ analizi, sistematik derleme, eğitim araştırmaları, UCINET, tez.

**Analyzing Social Networking Theses in the Field of Education:
A Systematic Review**

ABSTRACT

This study aims to provide a systematic review of theses on social network analysis in the field of education. In this qualitative research study, 27 master's and doctoral theses published in the National Thesis Center were examined according to criteria determined by the researcher. These were analyzed using a Thesis Evaluation Form consisting of three sections: general information, institutional information, and methodological information. The findings show that these were published most frequently in 2022 and 2023. Of these, 14 were master's theses, and 13 were doctoral dissertations, and they were largely written in Turkish. A significant portion of the studies was conducted at Gazi University, and the Department of Educational Sciences emerged as the leading department in terms of distribution. The most frequently used concept in the theses was “social network analysis” and the social network analysis approach gained weight in terms of methodology, followed by qualitative and mixed-method research. However, it has been determined that the methodology sections of the theses do not provide sufficient detailed reporting. Semi-structured social network interview forms were most commonly used as data collection tools, while the UCINET program was preferred for analysis. Based on the findings, it is believed that future studies

Atıf Bilgisi: Yeşilbaş Özenç, Y. (2025). Eğitim alanında sosyal ağ konulu tezlerin incelenmesi: Sistematik bir derleme. *Anadolu Dil ve Eğitim Dergisi*, 3(2), 221-237. Doi: <https://10.5281/zenodo.18075846>

* Bu çalışma, 3. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal, Beşerî, İdari ve Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur (16-18 Nisan 2025, Ankara, Türkiye).

** Dr., Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, yasemin.yesilbass@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5590-4520

employing interdisciplinary approaches, large sample sizes, and robust theoretical foundations will make significant contributions to the field.

Keywords: Social network analysis, systematic review, educational research, UCINET, thesis.

Giriş

Sosyal ağlar, bireyler, gruplar ya da kurumlar arasındaki ilişkilerin yapı ve etkileşim biçimlerini anlamaya yönelik çok boyutlu bir analiz çerçevesi sunar. Temelde sosyal ağlar, bireylerin birbirleriyle kurdukları bağlantıların oluşturduğu örüntülerden meydana gelir (Wasserman ve Faust, 1994). Bu ağlar, yalnızca kişiler arası ilişkileri değil; aynı zamanda bilgi, kaynak ve etki akışlarını da anlamlandırmaya olanak tanır. Sosyal ağ analizine dayalı çalışmalar, son yıllarda sosyoloji, psikoloji, işletme ve siyaset bilimi gibi çeşitli disiplinlerde yoğun bir biçimde kullanılırken; eğitim alanında da giderek artan bir ilgi görmektedir (Borgatti vd., 2018; Carolan, 2014).

Eğitimde sosyal ağlar, öğrenme toplulukları, bilgi paylaşımı, profesyonel iş birlikleri ve liderlik ilişkileri gibi çeşitli etkileşim biçimlerinin ortaya konulmasında işlevsel bir yapı sunar. Öğretmenler arası iş birliği ağları, öğrenci-öğrenci etkileşimleri, okul içi iletişim dinamikleri, liderlik yapıları ve mesleki öğrenme toplulukları, sosyal ağ analizi yöntemiyle ayrıntılı biçimde incelenebilmektedir (Daly, 2010; Moolenaar, 2012; Sweet, 2016). Özellikle öğretmenlerin sınıf içi ve okul düzeyinde kurdukları ilişkiler, sosyal ağlar aracılığıyla hem nitelik hem de nicelik açısından analiz edilerek, okul gelişimi ve öğrenci başarısı bağlamında önemli çıkarımlara ulaşılabilir (Penuel vd., 2006; Pulgar, 2021). Son yıllarda dijital teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte, eğitimde sosyal ağ kavramı sosyal medya bağlamında da ele alınmaya başlanmıştır. Ancak sosyal medya, bireyler arası ilişki örüntülerinin yüzeysel temsilini sunarken; sosyal ağ analizi, bu örüntüleri yapısal biçimde analiz etme gücüne sahiptir (Tabassum vd., 2018).

Sosyal ağ analizine dayalı eğitim araştırmaları sayıca artmakla birlikte, bu çalışmaların kavramsal tutarlılığı, yöntemsel yapısı ve tematik eğilimlerine dair bütüncül bir çerçeve sunan sistematik incelemeler oldukça sınırlıdır. Eğitim alanında sosyal ağ kavramını merkeze alan lisansüstü tezlerin sayısında artış gözlenmesine rağmen, bu tezlerin metodolojik niteliği, veri toplama ve analiz süreçleri ile örneklem çeşitliliği bakımından farklılıklar barındırdığı görülmektedir (Ayhan, 2022; Yeşilbaş Özenc, 2024). Sistematik derleme yöntemleri, bu tür farklılıkları ortaya koymak, ortak temaları belirlemek ve araştırma boşluklarını saptamak açısından önemli bir işlev üstlenmektedir (Gough vd., 2017; Siddaway vd., 2019).

Literatürde, sosyal ağ analizine ilişkin uluslararası düzeyde çeşitli bibliyometrik ve içerik analizleri gerçekleştirilmiştir (Su vd., 2019; Zhang vd., 2023). Ancak Türkiye bağlamında eğitim alanında yüksek lisans ve doktora tezlerinin sistematik bir biçimde derlenip incelendiği çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu durum, mevcut araştırma eğilimlerinin belirlenmesi, yöntemsel eksikliklerin ortaya konulması ve alana yönelik gelecekteki araştırmalar için yönlendirici önerilerde bulunulması açısından önemli bir boşluk oluşturmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın amacı; Türkiye'de eğitim alanında sosyal ağ kavramını merkeze alan yüksek lisans ve doktora tezlerini sistematik biçimde inceleyerek, bu tezlerin içerik, yöntem, veri toplama araçları ve analiz teknikleri açısından genel bir görünümünü sunmaktır. Çalışma, hem sosyal ağ analizine dayalı eğitim araştırmalarının mevcut durumunu betimlemek hem de gelecekteki araştırmalar için yapısal önerilerde bulunmak bakımından literatüre özgün katkılar sunmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, eğitim alanında sosyal ağ konusunu ele alan yüksek lisans ve doktora tezlerini sistematik biçimde incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımlarından sistematik derleme deseni ile yürütülmüştür. Sistematik derleme, belirli bir konuya ilişkin literatürde yer alan birincil araştırmaların dikkatli, şeffaf ve yapılandırılmış bir biçimde toplanarak analiz edilmesini sağlayan bir yöntemdir (Kitchenham, 2011; Siddaway vd., 2019). Bu yöntem, belirlenen araştırma sorusu doğrultusunda ilgili çalışmaların sentezlenmesini ve elde edilen bulguların bütüncül bir yaklaşımla sunulmasını amaçlamaktadır.

Araştırmanın Materyali

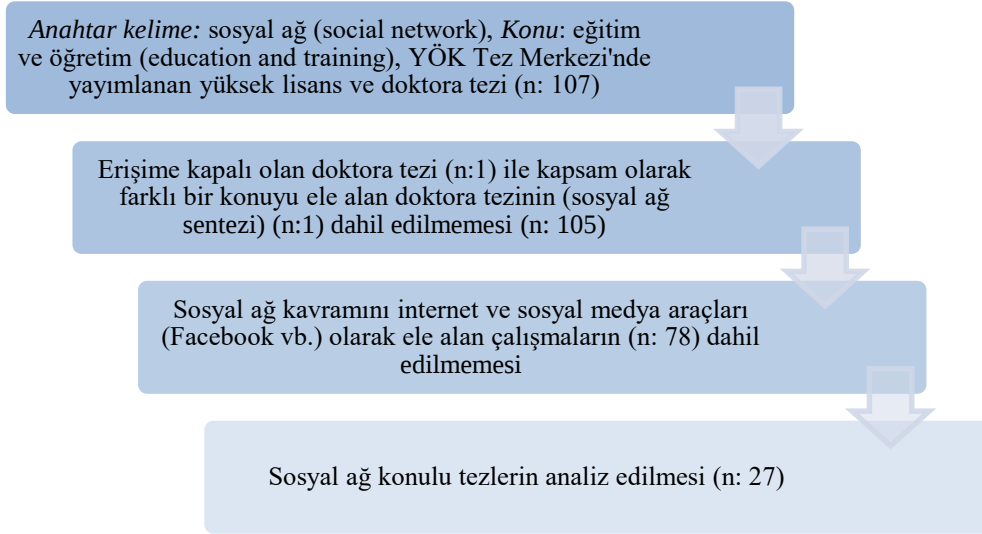
Bu araştırmanın veri setini, Türkiye Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (YÖK Tez) üzerinden erişilebilen ve eğitim alanında sosyal ağ konusunu merkeze alan yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturmaktadır. Araştırma, yalnızca tezlerle sınırlandırılmıştır. Bu tercihin gerekçeleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Lisansüstü tezler, araştırmacıların güncel kuramsal yaklaşımları ve özgün yöntemleri bir araya getirerek ürettikleri sistematik çalışmalardır (Newman ve Gough, 2020). Özellikle sosyal bilimler bağlamında tezler hem ampirik derinlik hem de bağlamsal zenginlik sunmaları nedeniyle değerli veri kaynaklarıdır. Bu nedenle, tezlerin sistematik olarak incelenmesi, sosyal ağ analizine dayalı akademik eğilimlerin daha sağlıklı biçimde anlaşılmasına katkı sağlayabilir.
- Türkiye’de yükseköğretim kurumlarına ait tezler, YÖK Tez Merkezi aracılığıyla açık erişimli biçimde paylaşıldığı için hem veri doğrulama hem de şeffaf raporlama ilkeleri açısından önemli bir avantaj sunmaktadır. Böylece araştırma, bilimsel standartlara uygun biçimde yürütülmüştür.
- Sosyal ağ analizine yönelik lisansüstü tezlerin farklı üniversitelerden, çeşitli programlardan ve disiplinler arası alanlardan gelmesi hem tematik çeşitlilik hem de yöntemsel zenginlik bakımından bu çalışmaya güçlü bir örneklem çerçevesi kazandırmaktadır. Bu durum, sosyal ağ analizinin Türkiye bağlamındaki kurumsal ve pedagojik çeşitliliğini anlamak açısından olanak sunmaktadır.

Araştırmanın kapsamına yalnızca bireyler arası ilişkileri inceleyen sosyal ağ analizine dayalı tezler alınmıştır. Buna karşılık, sosyal medya, dijital platformlar veya çevrimiçi kullanıcı davranışları gibi konuları temel alan tezler dışarıda bırakılmıştır. Bu dışlama, sosyal ağ ile sosyal medya kavramları arasındaki kuramsal ayrımlardan kaynaklanmaktadır. Sosyal ağ, bireyler ya da gruplar arasındaki etkileşimlerin yapısal örüntülerini inceleyen, nicel-ilişkisel temelli bir analiz çerçevesi sunarken; sosyal medya kavramı daha çok bireylerin dijital platformlar üzerinden gerçekleştirdiği yüzeysel ya da içerik temelli etkileşimlere odaklanmaktadır (Borgatti vd., 2018, Snijders, 2012). Bu bağlamda, sosyal medya temelli çalışmaların dahil edilmesi, araştırmanın temel odak noktası olan eğitimsel ilişkisel ağ yapılarının analizini bulanıklaştırabileceğinden, yöntemsel tutarlılık amacıyla kapsam dışında tutulmuştur (Berestova vd., 2020). Sonuç olarak, çalışmanın veri kümesi, eğitimde sosyal ağ analizine ilişkin Türkiye’deki akademik çalışmaları temsil etme potansiyeli taşıyan, kuramsal temellere uygun ve yöntemsel açıdan anlamlı bir örneklemden oluşmaktadır. Bu yaklaşım, çalışmanın bilimsel bütünlüğünü ve alana sağlayacağı katkıyı güçlendirmektedir.

Araştırmada çalışma grubunun belirlenmesinde çeşitli eleme ve dâhil edilme kriterleri belirlenmiştir. İlk olarak, Türkiye Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde yayımlanmış tezler çalışma kapsamına alınmıştır. Daha sonra, konu başlığı “eğitim ve öğretim” olan tezler filtrelenmiş ve yalnızca sosyal ağ kavramını bireyler arasındaki ilişki örüntüleri bağlamında ele alan çalışmalar

değerlendirmeye alınmıştır. Sosyal ağ kavramını sosyal medya ve internet tabanlı bağlamlarda ele alan tezler ise araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu süreç sonucunda ulaşılan 107 tezdten yalnızca içerik ve erişim kriterlerini karşılayan 27 tez araştırmaya dahil edilmiştir. Seçim süreci Şekil 1'de görselleştirilmiştir.

Şekil 1. Tezlerin araştırmaya dahil edilme süreci

Analiz edilecek çalışmaların belirlenmesinin ardından araştırmacı tarafından geliştirilen Tez Değerlendirme Formu aracılığıyla ilgili çalışmalar analiz edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında, incelenen tezlerin sistematik olarak değerlendirilmesini sağlamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen üç bölümden oluşan Tez Değerlendirme Formu kullanılmıştır. Kontrol listesi şu bölümlerden oluşmaktadır: (1) Teze ilişkin genel bilgiler (tez adı, yılı, dili, türü, anahtar kelimeler), (2) Tezin yayımlandığı kuruma ilişkin bilgiler (üniversite, anabilim dalı), (3) Araştırma yöntemine ilişkin bilgiler (yöntem, desen, örnekleme türü, çalışma grubu, veri toplama araçları, analiz türü, analiz programları). Her bir tez için bu form doldurulmuş ve veriler yapılandırılmış biçimde toplanmıştır. Aşağıda bu kontrol listesine örnek bir uygulama sunulmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Tezlerin incelenmesiyle amacıyla geliştirilen Tez Değerlendirme Formu (Örnek)

Teze ilişkin genel bilgiler	
Tez adı	Sosyal ağlar ve örgütsel güç mesafesi: Öğretim elemanları üzerine bir karma yöntem araştırması
Yayın yılı	2022
Yayın dili	Türkçe
Tez türü	Doktora
Anahtar kelimeler	Yükseköğretim yönetimi, örgütsel güç mesafesi, sosyal ağ eğilimi, karma yöntem araştırması
Tezin yayımlandığı kuruma ilişkin bilgiler	
Üniversite	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Anabilim Dalı	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Araştırma yöntemine ilişkin bilgiler	
Araştırma yöntemi	Karma yöntem
Araştırma deseni	Yakınsayan paralel desen

Örnekleme türü	Tabakalı örnekleme, amaçlı örnekleme, kartopu örnekleme
Çalışma grubu	385 öğretim elemanı
Veri toplama araçları	Örgütsel Güç Mesafesi Ölçeği, Sosyal Ağ Eğilimleri Ölçeği, Örgütsel Güç Mesafesi Görüşme Formu ve Sosyal Ağ Analizi Görüşme Formu
Analiz programı	MAXQDA 2022, AMOS, UCINET 6.0, SPSS 21
Analiz türü	Sosyal ağ analizi, içerik analizi

Tabloda görüldüğü üzere, araştırmaya dâhil edilen her bir tez için yukarıda verilen Tez Değerlendirme Formu doldurularak veriler toplanmıştır. Bu aşamadan sonra verilerin analizi sürecine geçilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Tez Değerlendirme Formu aracılığıyla toplanan bilgiler kategorilere ayrılmış, tezlerin yöntemsel özellikleri ve içerik yapıları frekanslarla ifade edilerek tablolaştırılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda üniversiteler, kullanılan araştırma yöntemleri ve anahtar kelimeler gibi değişkenlere ilişkin sosyal ağ haritaları oluşturulmuştur. Bu görselleştirme sürecinde UCINET 6.0 yazılımından yararlanılmıştır. Sosyal ağ haritaları, alandaki bağlantıların yapısal analizini ortaya koymak ve tematik yoğunlaşma alanlarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır.

Bulgular

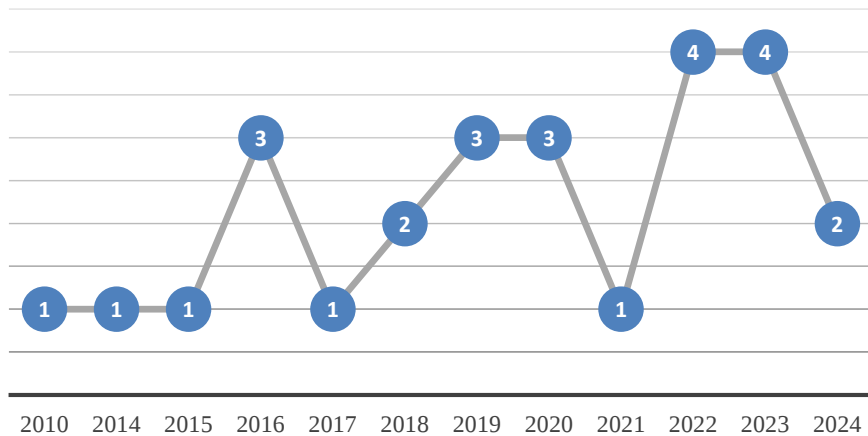
Araştırmanın bu bölümünde çalışmada elde edilen bulgular alt başlıklar halinde sunulmuştur.

Tezlerin Düzeyi ve Dili

Araştırma kapsamında incelenen 27 tezin 14'ü yüksek lisans, 13'ü doktora düzeyindedir. Bu durum, sosyal ağ konusunun lisansüstü eğitimde her iki düzeyde de benzer oranda çalışıldığını göstermektedir. Tezlerin yazım dili değerlendirildiğinde, 23'ünün Türkçe, 4'ünün ise İngilizce olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, sosyal ağ analizine yönelik çalışmaların çoğunlukla Türkçe yazıldığını, ancak sınırlı da olsa İngilizce tezlerin de bulunduğunu göstermektedir.

Sosyal Ağ Konulu Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Sosyal ağ konulu tezlerin yıllara göre dağılımı Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Sosyal ağ konulu tezlerin yıllara göre dağılımı

Sosyal ağ konusunda yapılmış tezler incelendiğinde, en erken tarihli çalışmanın 2010 yılında olduğu, 2022 ve 2023 yıllarında ise en yüksek sayıya ulaşıldığı görülmektedir. 2024 yılına gelindiğinde tez sayısında belirli bir azalma olduğu dikkat çekmektedir.

Üniversite ve Anabilim Dalına Göre Tezler

İncelenen tezlerin yayımlandığı üniversiteler ve bağlı oldukları anabilim dalları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Üniversite ve anabilim dalına göre tezler

Üniversite	f	Anabilim Dalı (ABD)	f
Gazi Üniversitesi	4	Eğitim Bilimleri ABD	12
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	3	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi ABD	5
Hacettepe Üniversitesi	3	Eğitim Yönetimi ABD	3
Marmara Üniversitesi	2	Yükseköğretimin Yönetimi ve Politikası ABD	1
Akdeniz Üniversitesi	2	Eğitim Teknolojileri ABD	1
Mersin Üniversitesi	1	Tarih ABD	1
Çukurova Üniversitesi	1	Ekonometri ABD	1
Bahçeşehir Üniversitesi	1	İşletme ABD	1
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	1	Uzaktan Eğitim ABD	1
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	Disiplinlerarası Davranış Bilimleri ABD	1
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1		
Siirt Üniversitesi	1		
Trakya Üniversitesi	1		
İstanbul Şehir Üniversitesi	1		
Süleyman Demirel Üniversitesi	1		
Fırat Üniversitesi	1		
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	1		
Türk Hava Kurumu Üniversitesi	1		

Tezlerin yayımlandığı üniversiteler ve bağlı oldukları anabilim dalları incelendiğinde, en fazla çalışmanın Gazi Üniversitesindeki lisansüstü öğrenciler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Gazi Üniversitesini, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi takip etmektedir. Gazi Üniversitesinde yayımlanan tezlerin tamamı doktora düzeyindedir. Tezlerin yayımlandığı kurum türü açısından değerlendirildiğinde, toplamda 18 üniversitenin 15’inin devlet, 3’ünün ise vakıf üniversitesi olduğu belirlenmiştir. Anabilim dalları açısından ise Eğitim Bilimleri en fazla tez üretilen alan olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimelere Göre Tezler

Sosyal ağ konusunda eğitim alanında yapılmış tezler anahtar kelimelere göre incelendiğinde, 88 anahtar kelimeye ulaşılmıştır. Benzer anlamlara sahip ya da aynı içeriği ifade eden anahtar kelimeler birleştirilerek sınıflandırılmıştır. Örneğin, farklı tezlerde geçen “sosyal ağ analizi ölçümleri”, “iç derece”, “dış derece” ve “arasındalık” gibi ifadeler, “sosyal ağ analizi ölçümleri” başlığı altında toplanmıştır. Benzer şekilde, “doğal liderlik”, “liderlik”, “teknoloji liderliği” ve “informel liderlik” anahtar kelimeleri ortak olarak “liderlik” başlığı altında birleştirilmiştir. Tezlerde yer alan anahtar kelimelerin dağılımı Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Anahtar kelimelere göre tezler

Anahtar kelime	f
Sosyal Ağ Analizi	17
Sosyal ağ	8
Öğrenme	5
Okul yöneticisi ve öğretmen	5
Sosyal Ağ Analizi Ölçümleri	4
Öğretim teknikleri	4

Anahtar kelimeler açısından yapılan değerlendirmede, en sık kullanılan anahtar kelimenin “sosyal ağ analizi” olduğu, bunu sırasıyla “ilişki ağı”, “ağ analizi” ve “eğitim” ifadelerinin izlediği görülmektedir. Bu durum, çalışmaların büyük oranda sosyal ağ analizinin temel kavramlarına odaklandığını göstermektedir.

Yöntem, Desen, Örneklem Türü ve Çalışma Grubuna Göre Tezler

İncelenen tezlerde kullanılan yöntem, araştırma deseni, örneklem türü ve çalışma grubu Tablo 4’te görülmektedir.

Tablo 4. Tezlerde kullanılan araştırma yöntemi, desen, örnekleme türü ve çalışma grubu dağılımı

Kategori	Alt Boyut / Yöntem	f
Yöntem	Sosyal ağ analizi	9
	Nitel araştırma	6
	Karma yöntem araştırması	6
	Nicel araştırma	5
	Bibliyometrik analiz	2
	Meta analiz	1
	Sistematiik analiz	1
	Betimsel araştırma	1
Desen	Nitel desenler	10
	Doküman incelemesi	4
	Durum çalışması	4
	Betimsel tarama modeli	1
	Fenomenoloji	1
	Karma desenler	5
	Yakınsak paralel desen	2
	Zenginleştirilmiş desen	1
	Ardışık açımlayıcı desen	1
	İç içe geçmiş desen	1
	Nicel desenler	5
	İlişkisel tarama modeli	2
	Nedensel karşılaştırmalı model	1
	Belirtilmemiş	9
Örnekleme Türü	Amaçlı örnekleme	7
	Tabakalı örnekleme	5
	Seçkisiz örnekleme	2
	Tipik durum örnekleme	2
	Küme örnekleme	1
	Kartopu örnekleme	1
	Maksimum çeşitlilik örnekleme	1
	Belirtilmemiş	14
Çalışma Grubu	Öğretmen	11
	Okul yöneticisi	7
	Akademik çalışma	7
	Öğrenci	3
	Öğretim elemanı	2
	Online veriler	2
	Halk eğitim merkezi kursiyeri	1

Sosyal ağ konulu tezlerin yöntemsel açıdan incelendiğinde, en sık kullanılan araştırma yönteminin sosyal ağ analizi olduğu belirlenmiştir. Bu yöntemi sırasıyla nitel araştırmalar ve karma yöntem araştırmaları takip etmektedir. Elde edilen bulgular, sosyal ağ analizine dayalı eğitim araştırmalarının çoğunlukla nitel ve karma yöntem desenleriyle yürütüldüğünü göstermektedir. Araştırma desenlerinden durum çalışması ve doküman analizi ön plana çıkmaktadır. Örneklem türü olarak ise amaçlı örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme yaygın olarak tercih edildiği görülmektedir. Bununla birlikte, bazı tezlerde araştırma desenin açıkça belirtilmemesi, yöntemsel

açıdan önemli bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Çalışma grubu açısından incelendiğinde, araştırmalarda en sık öğretmenlerle çalışıldığı; başka bir ifadeyle, öğretmenlerin sosyal ağlarının analiz edildiği belirlenmiştir. Öğretmenleri, okul yöneticileri ve akademik çalışma temelli gruplar takip etmektedir.

Veri Toplama Araçları ve Analiz Yöntemlerine Göre Tezler

Tezlerde kullanılan veri toplama araçları, analiz programları ve analiz tekniklerine ilişkin bilgiler Tablo 5’te verilmiştir.

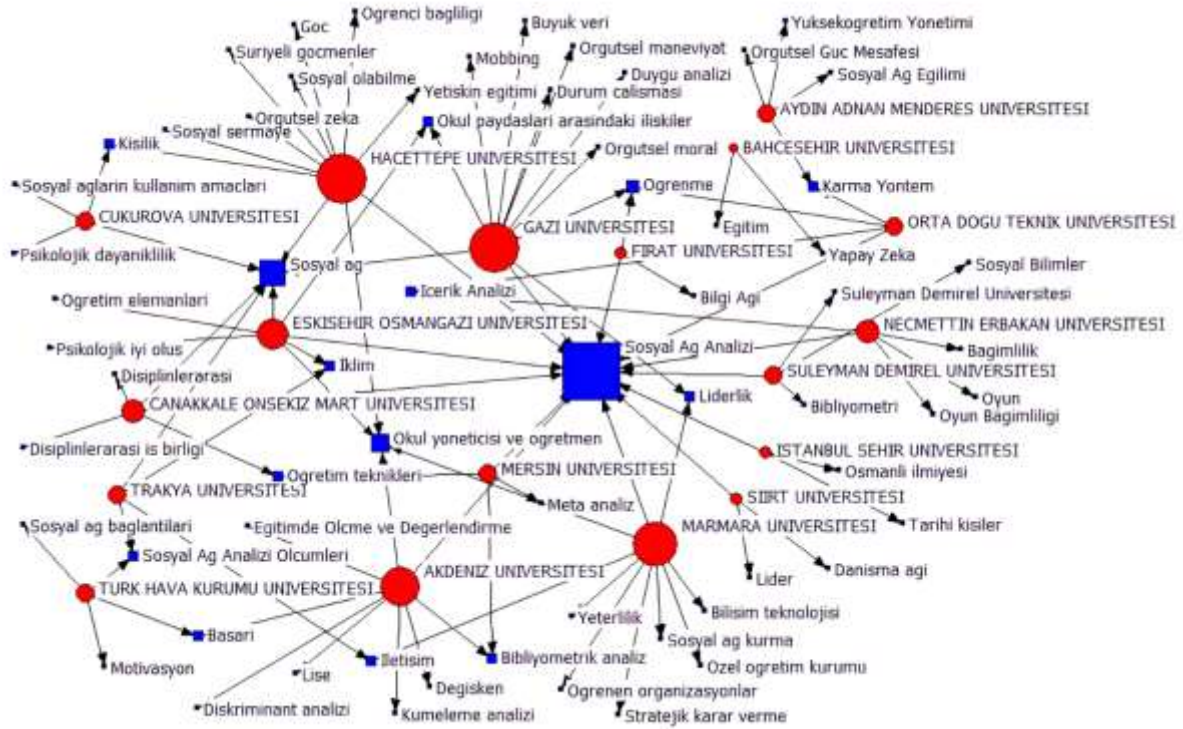
Tablo 5. *Veri toplama araçları, analiz programları ve analiz yöntemleri*

Ölçme aracı	f	Analiz programı	f	Analiz yöntemi	f
Yarı Yapılandırılmış Sosyal Ağ Görüşme Formu	13	UCINET	16	Sosyal Ağ Analizi	20
Sosyal Ağ Eğilimleri Ölçeği	3	SPSS	9	İçerik Analizi	17
Sosyal Ağ Ölçeği	2	AMOS	4	Betimsel Analiz	5
Sosyal Ağ Analizi Anketi	2	R programı	2	Regresyon Analizi	3
Beş Faktör Kişilik Ölçeği	2	MAXQDA	2	Faktör Analizi	3
Belirtilmemiş	2	Gephi	2	Bibliyometrik Analiz	2
Sosyal İlişki Unsurları Ölçeği	9	CiteSpace	2	Tematik Analiz	1
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	1	Pajek	1	Diskriminant Analizi	1
Sosyal Sermaye Ölçeği	1	NVIVO	1	Kümeleme Analizi	1
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	1	LISREL	1	Ayrıştırma Analizi	1
Sosyal Ağların Kullanım Amaçları Ölçeği	1	RapidMiner	1	Block Modelleme	1
Olumsuz Davranışlar Ölçeği	1	SocNETV	1	Analizi	
Örgütsel Maneviyat Ölçeği	1	Mplus	1	Yapısal Eşitlik Modeli	1
Psikolojik İklim Ölçeği	1	Keyword Plus	1	Meta Analiz	1
Oyun Bağımlılığı Konulu Tez Sınıflama Formu	1	CMA (Comprehensive MetaAnalysis)	1		
Örgütsel Güç Mesafesi Ölçeği	1				
Okul Bilgi Formu	1				
Teknoloji Liderliği Ölçeği	1				

Tabloya göre, en sık kullanılan veri toplama araçları arasında görüşme formları, dokümanlar ve gözlem yer almaktadır. Analiz programları incelendiğinde ise en fazla UCINET programının kullanıldığı görülmektedir. UCINET programı sosyal ağ analizinde kullanılan temel bir program olduğundan araştırmacılar tarafından sıklıkla tercih edilmesi beklenen bir durumdur. Ancak Gephi ve Pajek gibi sosyal ağ analizi programlarının araştırmacılar tarafından yeterince tercih edilmediği de dikkat çekmektedir. UCINET’i, nicel veri analizlerinde yaygın olarak kullanılan SPSS ve yapısal modelleme için tercih edilen AMOS programları takip etmektedir. Ayrıca MAXQDA, NVIVO gibi nitel analiz yazılımlarına ve LISREL, Mplus gibi yapısal eşitlik modellemesi yazılımlarına da sınırlı ölçüde yer verilmiştir. Analiz yöntemleri açısından bakıldığında, sosyal ağ analizi yöntemi en yaygın biçimde kullanılan tekniktir. Bunu, nitel çalışmalarda sıklıkla başvurulmuş içerik analizi yöntemi izlemektedir. Bunun yanı sıra, betimsel analiz, regresyon analizi, faktör analizi, meta analiz, yapısal eşitlik modellemesi ve bibliyometrik analiz gibi farklı yöntem ve tekniklerin de kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, sosyal ağ konulu tezlerin analiz açısından yöntemsel çeşitlilik barındırdığını göstermektedir.

Sosyal Ağ Haritaları ve Görselleştirmeler

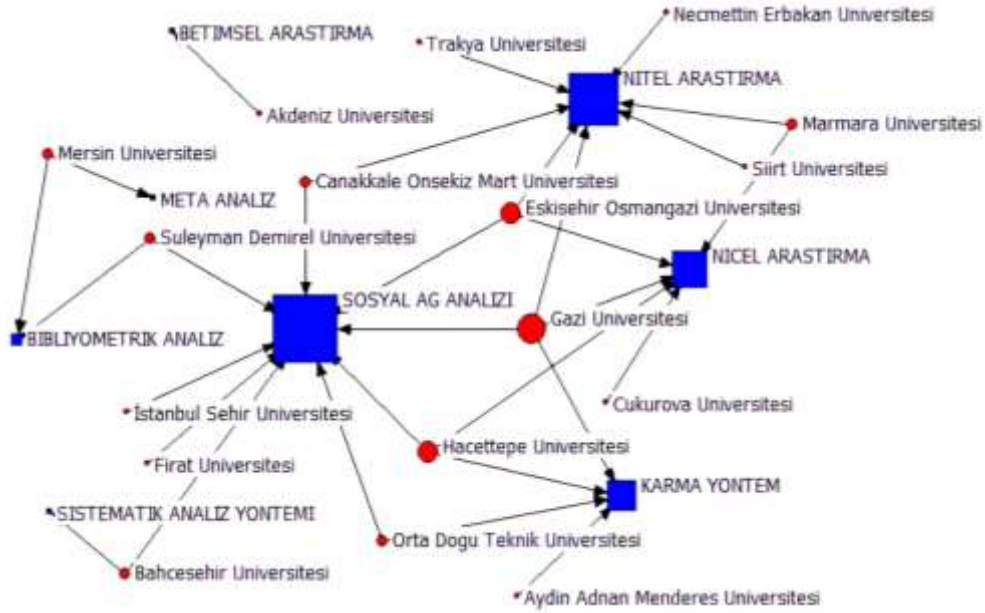
Araştırma kapsamında, birçok anahtar kelimenin farklı üniversitelerde yayımlanan tezlerde de yer alması, kavramsal düzeyde çeşitli bağlantılar ve ilişkilerin oluştuğunu göstermektedir. Bu ilişkiler Şekil 3’te sosyal ağ analizi yöntemiyle görselleştirilmiştir.

Şekil 3. Üniversiteler ve tezlerde kullanılan anahtar kelimelere ilişkin ağlar

Şekilde yer alan ağ haritasında merkezilik ölçütü olarak derece merkeziliği kullanılmıştır. Düğümlerin büyüklüğü, kavramların tekrar edilme sıklığına göre değişiklik göstermektedir. Kırmızı düğümler üniversiteleri, mavi düğümler ise anahtar kelimeleri temsil etmektedir. Harita incelendiğinde, en fazla çalışmanın Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi bünyesinde yapıldığı görülmektedir. Özellikle Gazi Üniversitesinde yayımlanan tezlerde; büyük veri, yetişkin eğitimi, okul paydaşları arasındaki ilişkiler ve öğrenme gibi anahtar kelimelerin ön plana çıktığı belirlenmiştir. “Sosyal ağ analizi” ifadesi, birçok üniversitede yayımlanan tezlerde ortak olarak kullanılan bir anahtar kelimedir. Ancak tez konularının çeşitlenmesiyle birlikte bu kavram dışında sıklıkla tekrarlanan başka ifadelerin sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. Örneğin, Aydın Adnan Menderes Üniversitesinde sosyal ağ kavramı, örgütsel güç mesafesi ile birlikte ele alınırken; Çukurova Üniversitesinde bu kavram, psikolojik dayanıklılık ile ilişkilendirilmiştir. Benzer şekilde, birçok tezde sosyal ağ kavramı farklı değişkenlerle bir araya getirilerek çeşitli bağlamlarda incelenmiştir.

Sosyal ağ analizi hem bağımsız bir yöntem olarak hem de diğer yöntemlerle entegre biçimde kullanılabilir olması bakımından esnek bir yapıya sahiptir. Bu özelliği, yöntemin eğitim alanındaki araştırmalarda tercih edilme oranını artırmaktadır. En fazla tezin yayımlandığı Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinde de sosyal ağ analizinin genellikle karma yöntem çalışmaları kapsamında kullanıldığı görülmektedir. Yöntemsel açıdan bu iki üniversitedeki ağlar Şekil 4’te verilmiştir.

Şekil 4. Üniversiteler ve tezlerde kullanılan yönteme ilişkin ağlar

Ağ haritası incelendiğinde, sosyal ağ analizi yönteminin diğer araştırma yaklaşımlarıyla birlikte nasıl yapılandırıldığına dair önemli ipuçları elde edilmiştir. Haritada, sosyal ağ analiziyle doğrudan ilişkilendirilen çalışmaların yanı sıra, bu yöntemin diğer araştırma desenleriyle bütünleştirilerek kullanıldığı tezlerin de yer aldığı görülmektedir. Bu durum, sosyal ağ analizinin çok yönlü bir araştırma yöntemi olarak hem tek başına hem de farklı yöntemsel çerçeveler içinde kullanılabilirliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç

Bu çalışmada, Türkiye'de eğitim alanında sosyal ağ konusunu ele alan yüksek lisans ve doktora tezleri çok boyutlu bir biçimde incelenmiş; yöntemsel yaklaşımlar ve kavramsal eğilimler analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, sosyal ağ analizinin eğitim araştırmaları alanında giderek daha fazla tercih edilen bir yöntem hâline geldiğini, ancak bu ilginin henüz sınırlı temalara ve yöntemsel yapılar yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Özellikle 2022 ve 2023 yıllarında yayımlanan tezlerin sayısındaki artış, bu yönetime yönelik akademik ilginin güncel ve dinamik bir gelişim sergilediğini göstermektedir. Bununla birlikte, eğitim alanında sosyal ağ temalı ulusal makalelerin sayısında da son yıllarda belirgin bir artış gözlenmektedir (Ayhan, 2022; Eren, 2019; Eren ve Anık, 2021; Neyişçi ve Erçetin, 2020; Toytok, Eren ve Gezen, 2019; Yarım ve Çelik, 2022; Yeşilbaş Özenç, 2024; Yeşilbaş Özenç ve Akyol, 2024; Yeşilbaş Özenç & Kalender, 2024). Bu eğilim, eğitim kurumlarında ilişkisel yapıların ve aktörler arası etkileşimlerin sistematik biçimde anlaşılmasına duyulan gereksinimle örtüşmektedir (Carolan, 2014; Scott, 2017).

Araştırma kapsamında incelenen tezlerin yarısından fazlasının son beş yıl içerisinde yapılmış olması, sosyal ağ analizinin Türkiye bağlamında yeni bir akademik yönelim olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde uluslararası literatürde de sosyal ağ analizinin özellikle öğretmen etkileşimi (Penuel ve ark., 2006), okul liderliği (Moolenaar, 2012) ve profesyonel öğrenme toplulukları (Daly, 2010) gibi alanlarda giderek daha fazla uygulandığı görülmektedir. Ancak Türkiye'deki tezler incelendiğinde, araştırma konularının büyük ölçüde öğretmen merkezli kaldığı ve çok düzeyli ağ yapılarına (Örneğin; öğrenci-öğretmen etkileşimleri, disiplinler arası iş birlikleri) yeterince yer verilmediği görülmektedir. Buna karşın son dönemde yapılan uluslararası çalışmalar, sosyal ağ analizini sadece yapısal değil, aynı zamanda duygusal, bilişsel ve sosyal sermaye boyutlarını da içerecek şekilde ele almaktadır (Centola, 2021; Penuel vd., 2022).

Araştırma yöntemlerine ilişkin bulgular, sosyal ağ analizinin yalnızca bağımsız bir teknik olarak değil, aynı zamanda nitel ve karma desenlerle bütünleştirilmiş şekilde kullanıldığını ortaya koymaktadır. Bu çok yönlülük, sosyal ağ analizinin farklı araştırma sorularına yanıt verebilme kapasitesine işaret etmektedir (Borgatti vd., 2018; Prell, 2012). Ayrıca bu durum, sosyal ağ analizinin yalnızca yapısal ilişkileri ortaya koymakla kalmayıp, aynı zamanda bağlamsal çözümlemelere olanak tanıyan esnek bir yöntem olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Ancak sosyal ağ analizinin başka yöntemlerle birlikte kullanılması, bu analiz yönteminin sunduğu potansiyelin sınırlı biçimde kullanıldığını da göstermektedir. Örneğin; uluslararası alanyazında, sosyal ağ analizi, karma araştırma desenleri ve boylamsal veri yaklaşımları ile birlikte giderek daha sık entegre edilmektedir; bu sayede ağların zaman içinde nasıl geliştiği ve değiştiği analiz edilebilmektedir (Palahan, 2025; Zhou vd., 2023). Türkiye bağlamında ise bu tür yöntemsel derinliklerin henüz yaygınlaşmadığı, sosyal ağ analizinin çoğunlukla tanımlayıcı düzeyde kaldığı görülmektedir. Bu durum, araştırma desenlerinde çeşitliliğin ve kuramsal derinliğin artırılması gerektiğine işaret etmektedir.

Sosyal ağ analizi ile okullarda öğretmenler, öğrenciler, okul personeli gibi paydaşların ilişki ağları analiz edilmesinin yanı sıra akademik yayınlar, akademik iş birliği ağları ve programlar da analiz edilebilmektedir. Araştırmada incelenen tezlerde; çalışma grubu açısından öğretmenler en sık tercih edilen gruba oluştururken; öğrenciler, yöneticiler, akademisyenler veya dış paydaşlara odaklanan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Araştırmalarda çoğunlukla öğretmenlerin sosyal ağlarının incelenmesi; okuldaki iş birliği, bilgi akışı, mesleki öğrenme toplulukları ve liderlik gibi sosyal ilişkilere dayalı olguların araştırmacıların öncelikli ilgisini çektiğini göstermektedir (Daly, 2010; Penuel vd., 2006). Ancak öğrenciler, okul yöneticileri, öğretim elemanları ve yaygın eğitim katılımcılarının yer aldığı araştırmaların sınırlı sayıda olması, gelecekteki çalışmalar açısından katılımcı çeşitliliğinin artırılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bulgu, Türkiye'de sosyal ağ analizinin eğitim sisteminin daha geniş düzeylerini kapsayacak biçimde genişletilmesi gerektiğini göstermektedir. Sosyal ağ analizi öğretmenlerin ilişki ağlarının yanı sıra öğretim ve öğrenme süreçlerini izlemek ve geliştirmek için kullanılabilir. Öğrenci-öğrenci ve öğretmen-öğrenci etkileşimlerini artırmak için yapılan müdahaleler, işbirlikçi etkileşim modellerini güçlendirebilir (Saqr vd., 2018). Sosyal ağlar, eğitim sürecinde bilgiye ulaşma ve bilgiyi kullanma konusunda çeşitli stratejilere olanak tanıırken, öğrenciler öncelikli olarak iletişim kurma becerisine yönelirken, öğretmenler ise mesleki faaliyetlerinde sosyal ağları kullanmaktadır (Berestova vd., 2020). Dolayısıyla sosyal ağlar, öğretmenler tarafından öğrenme stratejisi olarak kullanılabilir ve öğrencilerin sınıf içi katılımını artırabilir. Öğrenciler, sosyal ağlar sayesinde sınıfta öğrendikleri bilgileri yeniden yaratabilir ve grup çalışmalarını daha etkili bir şekilde gerçekleştirebilir (Virginia vd., 2025). Bu kapsamda sosyal ağ araştırmalarında öğretmenlerin yanı sıra öğrencilerin rolleri, arkadaşlık tercihleri, çalışma gruplarına dair konuların ele alınması eğitim öğretim süreci açısından önemli sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir.

Analiz yöntemleri açısından değerlendirildiğinde, sosyal ağ analizinin yanı sıra içerik analizi, regresyon, yapısal eşitlik modellemesi ve bibliyometrik analiz gibi çeşitli tekniklerin kullanılması, alanda yöntemsel çeşitliliğin artmaya başladığını göstermektedir. Sosyal ağ analizi, nicel ve nitel yaklaşımların birleştirilmesiyle daha kapsamlı bir analiz sunabilir. Karma yöntemler, ilişkilerin yapısal ve anlam boyutlarını ele alarak eğitim araştırmalarında daha derinlemesine bir anlayış sağlar (Froehlich vd., 2019). İncelenen tezlerde de bu doğrultuda, sosyal ağ analizinin sıklıkla karma yöntem araştırmaları kapsamında gerçekleştirildiği görülmektedir. Ayrıca bibliyometrik analizlerin araştırmacılar tarafından sosyal ağ analizi ile birlikte kullanıldığı dikkati çekmektedir. Bibliyometrik analiz, sosyal ağ analiziyle birlikte akademik literatürün mevcut durumunun, iş birliği ağlarının ve araştırma eğilimlerinin belirlenmesinde tamamlayıcı bir yapıya sahiptir (Su vd., 2019). Sosyal ağ analizi, bibliyometrik çalışmalarda özellikle ortak yazarlık, atıf ve anahtar kelime ağlarının görselleştirilmesi ve analizi için etkili bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Bu sayede, bilimsel topluluklar arasındaki ilişkiler, bilgi akış

süreçleri ve araştırma alanlarının yapısal özellikleri daha bütüncül bir şekilde anlaşılabilir (Nekkanti ve Datti, 2024; Sternitzke vd., 2008; Yang ve Tang, 2012; Zhang vd., 2023). Bununla birlikte, yöntemsel çeşitliliğe karşın, tezlerde kullanılan sosyal ağ analizi yazılımlarının sınırlı sayıda olması (Örneğin; Gephi, Pajek gibi araçların az tercih edilmesi), yazılım çeşitliliği ve teknik derinlik açısından gelişime açık alanlar bulunduğunu göstermektedir (Wasserman ve Faust, 1994). Sosyal ağ yazılımları, sosyal ilişkilerin merkezîlik, yoğunluk ve kümelenme gibi yapısal ölçütlerle görselleştirilmesini sağlamaktadır (Borgatti vd., 2018). Ancak bazı tezlerde bu potansiyelin tam olarak kullanılmadığı, sosyal ağ haritalarının oluşturulmadığı ya da yalnızca sınırlı ölçüde sunulduğu görülmektedir. Oysa sosyal ağ haritaları, okul gelişimi, dijital öğrenme toplulukları ve çevrim içi etkileşim ortamlarının analizinde oldukça güçlü bir araç olarak kullanılmaktadır (Zhang vd., 2022; Zhou vd., 2023). Farklı sosyal ağ analizi programlarının kullanılması, araştırmacıların farklı veri görselleştirme ve analiz yaklaşımlarını keşfetmelerine olanak tanıyabilir. Özellikle üç boyutlu görselleştirme kapasitesine sahip yapay zekâ destekli araçların, sosyal ağ yapılarını daha etkili bir şekilde ortaya koyarak raporlama süreçlerinde önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, sosyal ağ analizinin Türkiye’deki eğitim araştırmaları bağlamında yükselen bir yöntemsel eğilim hâline geldiği ve bu yöntemin öğretmenler arası ilişkiler başta olmak üzere çeşitli bağlamlarda uygulandığı anlaşılmaktadır. Ancak tezlerde yöntemsel bütünlük, yazılım çeşitliliği ve katılımcı çeşitliliği açısından bazı sınırlılıkların bulunduğu da gözlemlenmiştir. Gelecekteki çalışmalarda sosyal ağ analizinin disiplinler arası yaklaşımlarla zenginleştirilmesi, daha geniş örneklemelerle yürütülmesi ve kuramsal çerçevelerle daha sıkı ilişkilendirilmesi, alanyazına nitelikli katkılar sunabilir. Ayrıca, eğitimde sosyal sermaye, bilgi akışı, profesyonel öğrenme toplulukları ve karar alma süreçleri gibi konuların sosyal ağ perspektifiyle ele alınması, uygulama açısından da önemli kazanımlar sağlayabilir (Daly, 2010; Moolenaar, 2012). Bu kapsamda sosyal ağ çalışmalarında hem teorik çerçevelerin güçlendirilmesi hem de disiplinlerarası yaklaşımların benimsenmesi, sosyal ağ analizinin eğitim araştırmalarındaki etki gücünü artırabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi’nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Bu araştırma bir sistematik derleme çalışması olduğundan etik kurul izni gerektirmemektedir.

Yazarların Katkı Oranı

Bu çalışma, araştırmanın yazarı tarafından kaleme alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Ayhan, E. (2022). Türkçe öğretmenliği bölümü öğrencilerinin mesleki eğilimlerinin tespiti: Sosyal ağ analizi bulguları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (27), 228-240. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1104211>
- Berestova, A., Alizade, T., & Umirzakova, Z. (2020). The role of social networks in the educational process. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 15(22), 121-133. <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i22.16889>.
- Borgatti, S. P., Everett, M. G., & Johnson, J. C. (2018). *Analyzing social networks*. Sage Publications.
- Carolan, B. V. (2014). *Social network analysis and education: Theory, methods and applications*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Centola, D. (2021). *Change: How to make big things happen*. Little, Brown Spark.
- Daly, A. J. (2010). *Social network theory and educational change*. Harvard Education Press.
- Eren, Z. (2019). Biçimsel ve biçimsel olmayan örgüt yapılarının sosyal ağ analizi: Öneri ve güven ağları örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(4), 1121-1142.
- Eren, Z., & Anık, S. (2021). Örgütsel öğrenme ağları ve öğretmenlerin profesyonel öğrenme ağlarının sosyal ağ analizi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 100-125.
- Froehlich, D., Van Waes, S., & Schäfer, H. (2019). Linking quantitative and qualitative network approaches: A review of mixed methods social network analysis in education research. *Review of Research in Education*, 44(1), 244-268. <https://doi.org/10.3102/0091732X20903311>.
- Gough, D., Oliver, S., & Thomas, J. (2017). *An introduction to systematic reviews*. Sage Publications.
- Kitchenham, B. (2011). Systematic reviews. *Diabetes Care*, 34(1), e-99. <https://doi.org/10.2337/dc11-s099>.
- Moolenaar, N. M. (2012). A social network perspective on teacher collaboration in schools: Theory, methodology, and applications. *American Journal of Education*, 119(1), 7-39. <https://doi.org/10.1086/667715>
- Nekkanti, M., & Datti, R. (2024). Exploring the key aspects of psychology on social networking sites: A bibliometric analysis. *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences*, 17, 1-27. <https://doi.org/10.1007/s40647-024-00432-1>.
- Newman, M., & Gough, D. (2020). Systematic reviews in educational research: Methodology, perspectives and application. In: Zawacki-Richter, O., Kerres, M., Bedenlier, S., Bond, M., Buntins, K. (eds) *Systematic Reviews in Educational Research*. Springer VS, Wiesbaden. https://doi.org/10.1007/978-3-658-27602-7_1
- Neyişçi, N., & Erçetin, Ş. Ş. (2020). Sosyal ağ etkileşiminin örgütsel zeka düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 354-374. 10.16986/HUJE.2019052439
- Palahan, S. (2025). Students' social roles and academic performance in Thailand: A social network analysis. *Rangsit Journal of Educational Studies*, 9(1), 62-87. <https://arxiv.org/abs/2503.06493>
- Penuel, W. R., Russell, J. L., & Frank, K. A. (2022). Social capital and the ecology of school improvement: Mapping the terrain. *Review of Educational Research*, 92(1), 3-39. <https://doi.org/10.3102/00346543211037699>

- Penuel, W., Sussex, W., Korbak, C., & Hoadley, C. (2006). Investigating the potential of using social network analysis in educational evaluation. *American Journal of Evaluation*, 27(4), 437-451. <https://doi.org/10.1177/1098214006294307>.
- Prell, C. (2012). *Social network analysis: History, theory and methodology*. Sage Publications.
- Pulgar, J. (2021). Classroom creativity and students' social networks: Theoretical and practical implications. *Thinking Skills and Creativity*, 42(4), 100942. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2021.100942>.
- Saqr, M., Fors, U., Tedre, M., & Nouri, J. (2018). How social network analysis can be used to monitor online collaborative learning and guide an informed intervention. *PLoS ONE*, 13(3), e0194777. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0194777>.
- Scott, J. (2017). *Social network analysis*. SAGE Publications.
- Siddaway, A., Wood, A., & Hedges, L. (2019). How to do a systematic review: A best practice guide for conducting and reporting narrative reviews, Meta-Analyses, and Meta-Syntheses.. *Annual review of psychology*, 70, 747-770. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010418-102803>.
- Snijders, T. (2012). International encyclopedia of statistical science, In M. Lovric (Ed.), *Social Network Analysis* (pp. 1356-1358). Springer: Verlag Berlin Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-04898-2_530.
- Sternitzke, C., Bartkowski, A., & Schramm, R. (2008). Visualizing patent statistics by means of social network analysis tools. *World Patent Information*, 30(2), 115-131. <https://doi.org/10.1016/J.WPI.2007.08.003>.
- Su, Y., Lin, C., Chen, S., & Lai, C. (2019). Bibliometric study of social network analysis literature. *Library Hi Tech*, 38(2), 420-433. <https://doi.org/10.1108/lht-01-2019-0028>.
- Sweet, T. (2016). Social network methods for the educational and psychological sciences. *Educational Psychologist*, 51(3-4), 381-394. <https://doi.org/10.1080/00461520.2016.1208093>.
- Tabassum, S., Pereira, F., Fernandes, S., & Gama, J. (2018). Social network analysis: An overview. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Data Mining and Knowledge Discovery*, 8(5), e1256. <https://doi.org/10.1002/widm.1256>.
- Toytok, E. H., Eren, Z., & Gezen, M. O. (2019). 8. sınıf öğrencilerinin sınav hazırlık sürecindeki destek ağlarının sosyal ağ analizi. *Electronic Turkish Studies*, 14(2), 801-825. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.14773>
- Virginia, K., Giler, S., & Gámez, M. (2025). Social networks and their use as a learning strategy. *Fuel Cells Bulletin*, 7, 58-67. <https://doi.org/10.52710/fcb.19>.
- Wasserman, S., & Faust, K. (1994). *Social network analysis: Methods and applications*. Cambridge University Press.
- Yang, C., & Tang, X. (2012). A content and social network approach of bibliometrics analysis across domains. In Proceedings of the 2012 iConference (iConference '12). Association for Computing Machinery, New York, USA, 515–517. <https://doi.org/10.1145/2132176.2132270>.
- Yarım, M. A. & Çelik, S. (2022). By social network analysis natural leaders and their qualities, *Journal of Educational Leadership and Policy Studies*, 6(1), 1-21.

- Yeşilbaş Özenç, Y. (2024). Academic publications and academic collaboration networks of academic staff working in research universities. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 12(2), 129-141.
- Yeşilbaş Özenç, Y., & Akyol, B. (2024). Social network and organizational power distance: A mixed method research on academic staff. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 14(2), 265-281. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1366785>
- Yeşilbaş Özenç, Y., & Kalender, S. (2024). Examining teachers' professional relationships, friendship, and trust networks via social network analysis. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 12-25. <https://doi.org/10.29065/usakead.1402654>
- Zhang, J., Ding, Y., Yang, X., Zhong, J., Qiu, X., Zou, Z., Xu, Y., & Jin, X. (2022). COVID-19's impacts on the scope, effectiveness, and interaction characteristics of online learning: A social network analysis. *PLOS ONE*, 17(8), e0273016. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0273016>
- Zhang, G., Liang, Y., & Wei, F. (2023). Combining bibliometric and social network analysis to understand the scholarly publications on artificial intelligence. *Journal of Scholarly Publishing*, 54(4), 552-568. <https://doi.org/10.3138/jsp-2022-0070>
- Zhou, Y., Xu, X., Schönrock-Adema, J., Brouwer, J., Bos, N. A., & Diemers, A. D. (2023). Influence of online collaborative learning on social network and academic performance of medical students: lessons learned from the COVID-19 pandemic. *Frontiers in Medicine*, 10, 1242638. <https://doi.org/10.3389/fmed.2023.1242638>

Extended Abstract

Introduction

Systematic reviews offer a comprehensive overview of a particular field by critically synthesizing existing studies. In the field of educational research, such reviews are particularly valuable for identifying research trends, methodological patterns, and gaps in the literature. Social Network Analysis (SNA) offers a novel and increasingly relevant lens for educational studies, enabling the examination of relationships, information flows, and collaboration patterns among key stakeholders, including students, teachers, school leaders, and researchers.

Unlike traditional methodologies that often focus solely on individual characteristics or isolated outcomes, SNA emphasizes the structural properties of social systems, thereby offering a richer and more relational understanding of educational environments. Given its ability to uncover hidden patterns of interaction and influence, SNA has the potential to make meaningful contributions to research areas such as school leadership, teacher collaboration, student engagement, and professional learning communities. Therefore, a systematic review of theses using SNA in an educational context provides essential insights into how this methodology is applied in studies in Turkey. The present study aims to systematically examine master's and doctoral theses that focus on social networks in education, offering a structured overview of their thematic and methodological characteristics. By doing so, the study aims to illuminate both the progress and shortcomings in the application of SNA within the Turkish educational research landscape.

Method

This study employed a systematic review design and a qualitative research approach. The systematic review methodology enables the structured, replicable, and transparent synthesis of existing literature, which is especially crucial when analyzing academic theses that vary significantly in their design and focus. The data set consisted of 27 master's and doctoral theses obtained from the National Thesis Center of the Turkish Council of Higher Education (YÖK TEZ). A set of inclusion and exclusion criteria guided the selection process. Only those that addressed the concept of social networks in the context of interpersonal or institutional relationships were included. In contrast, those focusing on social media, digital behavior, or non-relational network topics were excluded to maintain methodological clarity and consistency. This distinction is essential, as the conceptual frameworks and analytical techniques used in social media research differ substantially from those employed in interpersonal SNA.

The data were collected using a Thesis Evaluation Form developed by the researcher, consisting of three main sections: general thesis information, institutional details, and methodological components. Each thesis was systematically reviewed and documented through this structured form, which enabled the identification of patterns in research topics, designs, sample characteristics, and data analysis techniques. To enhance the analysis, social network maps were created to visualize patterns related to research methods, universities, keywords, and sample groups using the UCINET 6.0 software. This visual component contributed to a more nuanced interpretation of trends and connections across the reviewed studies.

Conclusion and Discussion

The findings revealed that 14 of the theses were at the master's level and 13 at the doctoral level, indicating a relatively balanced distribution. Most theses were written in Turkish, with only a few composed in English, which may reflect linguistic tendencies in Turkish graduate education. A noticeable increase in the number of these was observed in 2022 and 2023, indicating a growing academic interest in the topic and a gradual adoption of SNA in the educational research domain. Gazi

University emerged as the most prominent institution in terms of the number of SNA-related theses, followed by Eskişehir Osmangazi University and Hacettepe University. While the majority of these theses were affiliated with Educational Sciences departments, interdisciplinary contributions were also evident, particularly from programs such as Computer Education and Instructional Technologies, which reflects SNA's adaptability across diverse research contexts.

In terms of methodological characteristics, SNA was the most frequently employed research method, either as a standalone approach or in conjunction with qualitative or mixed-method designs. Case studies and document analyses were the most common research designs. However, a notable portion of these did not clearly report their design strategy, revealing a need for greater methodological transparency. Teachers were the most frequently studied participant group, while students, administrators, and other educational stakeholders were underrepresented. This finding indicates a potential area for expanding the scope of future research. Semi-structured interview forms, specifically designed for social network data collection, were the most commonly used tools, demonstrating an effort to adapt traditional qualitative instruments for network data analysis. UCINET was the preferred software for analysis and visualization, though tools like Gephi and Pajek were rarely utilized. Additionally, some theses employed content analysis and bibliometric techniques, further indicating methodological variety.

This systematic review suggests that Social Network Analysis is gaining traction as a methodological approach in Turkish educational research, particularly at the graduate level. The upward trend in thesis production reflects increasing awareness of the analytical and interpretive power that SNA offers. However, several limitations persist. These include limited participant diversity, lack of explicit research design reporting, and underutilization of advanced analysis and visualization tools. Moreover, many studies remain descriptive in nature, falling short of leveraging SNA's full potential to model complex relational phenomena over time. For future research, adopting more interdisciplinary perspectives, incorporating longitudinal and mixed-method designs, and developing stronger theoretical frameworks are recommended. Expanding the range of participant groups—especially students, school leaders, and policymakers—will also enhance the representativeness and relevance of future studies. Furthermore, integrating SNA into topics such as organizational learning, digital collaboration, and instructional leadership can yield practical insights for improving educational outcomes. The continued development of methodological rigor and conceptual clarity will ensure that SNA makes meaningful contributions to both national and international academic research.